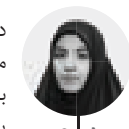
او تنها خیر می‌رساند

ریحانه عامل نیک
خبرنگار

در ماه مبارک رجب هستیم. روزهایی که اگر ذکر لبتان استغفار باشد، ممکن است در هر لحظه از این ماه مورد رحمت الهی قرار بگیرید و برای بسیاری از معاصی بخشوده شوید. آگاهی ما از کار ناپسندمان و حس پیشمانی از آن می‌تواند ما را متنبه کند و از اهالی ماه رجب قرار دهد؛ اگر خدا بخواهد که ماه رجب «رجَبٍ شَهرَا... الأصَبُّ لأنَّ الرحمَةَ علی اُمَّتِی تُصَبُّ صبّا فیهِ» است به معنای ماهی که باران رحمت خداوند بر امت فرو می‌ریزد و به‌شدت فرو می‌ریزد و نازل می‌شود. در توصیف نزول رحمت الهی در این ماه در زبان عربی از لغاتی استفاده می‌شود که می‌توان از آن‌ها این گونه برداشت کرد که در این ماه ما غرق رحمت الهی هستیم. از پیامبر اسلام(ص) نقل شده است که خداوند متعال از میان هر چیزی، چهار نمونه را برگزید:

از میان فرشتگان؛ جبرئیل، میکائیل، اسرافیل و عزرائیل(ع) را برگزید .

و از میان پیامبران، چهار نفر را برای شمشیر و جهاد برگزید: ابراهیم(ع)، داوود(ع)، موسی(ع) و من .

و از میان خاندان‌ها، چهار خاندان را برگزید و فرمودند: «خداوند، آدم(ع) و نوح(ع) و خاندان ابراهیم(ع) و خاندان عمران(ع) را بر جهانیان برگزید.»

و از میان شهرها، چهار شهر را برگزید و فرمودند: «سوگند به انجیر و زیتون و طور سینا و این شهر امن». «انجیر» مدینه است. «زیتون» بیت‌المقدس است. «طور سینا» کوفه است.(سوره تین آیات ۱ تا۳) و «این شهر امن» مکه است .

و از میان زنان، چهار بانو را برگزید: مریم(س)، آسیه(س)، خدیجه(س) و فاطمه(س)

و از میان [اعمال] حج، چهار عمل را برگزید: ثج، عَج، احرام و طواف. ثج، قربانی است و عج، زمزمه لبّیک مردم است.

و از میان ماه‌ها، چهار ماه را برگزید: رجب، شوّال، ذی‌القعده و ذی‌الحجّه

و از میان روزها، چهار روز را برگزید: روز جمعه، روز تَرویَه (هشتم ذی‌الحجّه)، روز عرفه و روز قربانی. (خصال: ۲۲۵ / ۵۸)

ذکر نام این ماه در میان برترین‌ها به انتخاب خداوند بزرگ به شأن و مقام این ماه اشاره دارد. بر این اساس باید خداوند مهربان را شاکر باشیم که فرصت زیستن در این ماه را یافته‌ایم و تمرین کنیم در کنار ذکرهای توصیه‌شده در این ماه، شکر خدای متعال را بسیار به جا آوریم و به لحظه‌های هر روزمان، اینکه چگونه می گذرد و به چه می گذرد دقت کنیم که فرصت یک‌ماهه زیستن در بارش رحمت الهی برای ما به‌وجود آمده است.

به نقل از طرازی و سیدبن طاووس؛ مردی به نام محمدبن ذکوان که او به سجاد معروف بود، نزد امام صادق(ع) می‌رود و از ایشان می‌خواهد که دعایی به او یاد بدهد که در ماه رجب مورد رحمت خداوند قرار بگیرد و از منفعت و سود این ماه برخوردار شود. امام(ع) نیز این دعا را به او آموزش می‌دهند:

یَا مَنْ أَرْجُوهُ لِکُلِّ خَیْرٍ وَ آمَنُ سَخَطَهُ من [عِنْدَ] کُلِّ شَرٍّ

ای خدایی که برای هر نیکی به تو امید می‌بندم و به هنگام هر بدی از خشم تو امان می‌جویم

یَا مَنْ یُعْطِی الْکَثِیرَ بِالْقَلِیلِ یَا مَنْ یُعْطِی مَنْ سَأَلَهُ

ای خدایی که در برابر کم، بسیار می‌بخشی، ای خدایی که به هرکس از تو نیاز خواهد، بخشش می کنی

یَا مَنْ یُعْطِی مَنْ لَمْ یَسْأَلْهُ وَ مَنْ لَمْ یَعْرِفْهُ تَحَنُّناً مِنْهُ وَ رَحْمَةً

ای خدایی که به هرکس از تو درخواست نکند و حتی تو را نشناسد، نیز از سر دلسوزی و مهرورزی بخشش می کنی

أَعْطِنِی بِمَسْأَلَتِی إِیَّاکَ جَمِیعَ [الخیرات] خَیْرِ الدُّنْیَا وَ جَمِیعَ خَیْرِ الْآخِرَةِ

اینک به من که از تو نیاز می‌خواهم، همه نیکی‌های دنیا و آخرت را عطا کن

وَ اصْرِفْ عَنِّی بِمَسْأَلَتِی إِیَّاکَ جَمِیعَ شَرِّ الدُّنْیَا وَ [جمیع] شَرِّ الْآخِرَةِ

و از من که از تو درخواست می کنم، همه بدی‌های دنیا و آخرت را دور دار

فَإِنَّهُ غَیْرُ مَنْقُوصٍ مَا أَعْطَیْتَ وَ زِدْنِی مِنْ فَضْلِکَ یَا کَرِیمُ

زیرا آنچه تو بخشیده‌ای کاستی نمی‌پذیرد و از افزون‌بخشی‌ات، بهره‌ای مرا بیفزا، ای بزرگوار

قَالَ ثُمَّ مَدَّ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ یَدَهُ الْیُسْرَی فَقَبَضَ عَلَی لِحْیَتِهِ وَ دَعَا بِهَذَا الدُّعَاءِ وَ هُوَ یَلُوذُ بِسباحته [بِسَبَّابَتِهِ] الْیُمْنَی ثُمَّ قَالَ بَعْدَ ذَلِکَ

سپس امام صادق(ع) دست چپ خود را بالا بردند و محاسن خویش را در دست گرفتند و دعای یادشده را خواندند، درحالی که انگشت اشاره دست راست خود را حرکت می‌دادند و به خدا پناه می‌بردند و در ادامه دعا فرمودند:

یَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِکْرَامِ یَا ذَا النَّعْمَاءِ وَ الْجُودِ یَا ذَا الْمَنِّ وَ الطَّوْلِ حَرِّمْ [شبابی و] شَیْبَتِی عَلَی النَّارِ

ای بزرگ و بزرگوار، ای دارنده نعمت و بخشش، ای بخشنده و عطاکننده، [جوانی و] محاسن مرا بر آتش جهنم حرام گردان

وَ فِی حَدِیثٍ آخَرَ ثُمَّ وَضَعَ یَدَهُ عَلَی لِحْیَتِهِ وَ لَمْ یَرْفَعْهَا إِلَّا وَ قَدِ امْتَلَأَ ظَهْرُ کَفِّهِ دُمُوعاً

در حدیث دیگر آمده است: سپس دستشان را بر محاسنشان گذاشتند و دست از آن برنداشتند تا اینکه پشت دستشان پر از اشک شد.

(اقبال: ج۳ ص ۲۱۱ عن محمّد السجّاد، کافی : ج۲ ص۵۸۴ ح ۲۰ عن أبی جعفر نحوه، رجال الکشّی : ج۲ ص۶۶۷ ح ۶۸۹ عن محمّد بن زید الشحّام، بحار الأنوار : ج۹۵ ص۳۶۰ ح ۱۵ . نهج الدّعا (با ترجمه فارسی)- ج ۱ ص : ۶۳۰)

اینکه ما خیر و خوبی را در چه چیزی می‌بینیم و شر را در چه چیزی، از مسائلی است که درخورتوجه است. همه اوامری که خداوند برای بنده‌اش در نظر می گیرد خیر محض است و اتفاقاتی که برای ما رخ می‌دهد، هر چند در ظاهر برای ما شر هستند، اما حکمت الهی آن‌ها را اقتضا کرده است که او خیر محض است و هر چه از او ساطع شود نیز خیر است. از خیر جز خیر نمی‌بینیم.

حکم روزه مستحبی

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می توانید با ارسال پیامک پرسش‌های خود به شماره ۳۰۰۰۷۲۸۹ با ما در ارتباط باشید.

چنانچه فردی روزه قضا یا واجب دیگری برعهده‌اش باشد، آیا می‌تواند روزه مستحبی بگیرد؟

آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای

فردی که روزه قضای ماه رمضان بر او واجب است نمی‌تواند روزه مستحبی بگیرد و اگر در اثنای روز یادش بیاید، روزه او باطل است و اگر پیش از ظهر یادش بیاید نیت روزه قضای ماه رمضان کند و روزه‌اش درست است.

آیت‌ا... العظمی مکارم شیرازی

فردی که روزه قضای ماه رمضان یا روزه واجب دیگری (مثل روزه نذر یا قسم) بر ذمّه دارد، جایز نیست روزه مستحبی بگیرد و اگر فراموش کند و روزه مستحبی بگیرد، چنانچه قبل از ظهر یادش بیاید، می‌تواند نیّت خود را به روزه واجب برگرداند، ولی اگر بعدازظهر باشد، روزه‌اش باطل است.

آیت‌ا... العظمی سیستانی

فردی که روزه ماه رمضان به ذمه‌اش باشد، صحیح نیست روزه مستحبی بگیرد و روزه‌اش باطل است.

شهرآرا
۵شنبه
۰۶ بهمن ۱۴۰۱
۰۴ رجب ۱۴۴۴
شماره ۳۸۶
SHAHRARANEWS.IR
۱۴

شبی برای اجابت دعا

لیلة الرغائب در روایات و آداب آن

حمیده خلیل‌زاده| ماه رجب دارای ایام و اوقات ویژه‌ای است. در این ماه شب‌ها و روزهایی وجود دارند که از سایر روزها و اوقات برجسته شده‌اند و برایشان اعمال و آدابی هم در مفاتیح‌الجنان و سایر کتاب‌های شیعی آمده است. شب آرزوها یا لیله الرغائب یکی از همین اوقات برجسته است که در سال‌های اخیر آداب و اعمالش بین مردم رواج پیدا کرده است. باوجوداین، تردیدهایی هم از حیث سند بر این شب وارد است. در ادامه به این تردیدها و همچنین اعمال این شب پرداخته‌ایم.

شب آرزوها، چه شبی ست؟

لیله‌الرغائب که برخی آن را شب برآورده‌شدن آرزوهای بلند و شب‌بردن ثواب بسیار، معرفی کرده‌اند؛ اولین شب جمعه ماه رجب است. لیله به‌معنای شب است و کلمه «رغائب» جمع «رغیبه» به‌معنای چیزی است که مورد رغبت، میل و نیز به‌معنای عطا و بخشش فراوان است. بنابراین «لیله‌الرغائب»، هم می‌تواند به‌معنای شبی باشد که میل و توجه به آن بسیار است و هم می‌تواند به‌معنای شبی باشد که در آن عطا و بخشش خدا بسیار است. با توجه به روایتی که در فضیلت این شب نقل شده هر دو معنا درست است.

شبی نام‌گذاری‌شده توسط فرشتگان

بر پایه حدیثی که از پیامبر(ص) در کتاب اقبال‌الاعمال سیدابن‌طاووس نقل شده، این شب را ملائکه، لیله‌الرغائب نامیده‌اند. زمانی که یک‌سوم از این شب بگذرد، فرشته‌ای در آسمان و زمین باقی نمی‌ماند، مگر اینکه در کعبه و حوالی آن جمع می‌شوند. خداوند به فرشتگان می‌گوید هرچه می‌خواهید درخواست کنید. فرشتگان گویند درخواست ما بخشش فرد روزه‌دار ماه رجب است. خدا پاسخ می‌دهد: آن را انجام دادم.

ابن طاووس، الإقبال بالأعمال الحسنة، ۱۴۱۵ق، ج۳، ص۱۸۵.

ابن‌جوزی، الموضوعات، تحقیق عبدالرحمان محمد عثمان، مدینه، المکتبة السلفیة، ۱۹۶۶م.

تردید در اعتبار این شب

حدیث لیله‌الرغائب از دو بابت مورد خدشه قرار گرفته است که جهت اول از حیث سند و جهت دوم از حیث محتوای آن است. در بررسی سند حدیث گفته‌اند که اصل این حدیث در منابع روایی اهل سنت است و در کتاب‌های شیعه تا قبل از اقبال‌الاعمال سید بن طاووس آورده نشده است و اولین‌بار ایشان، این حدیث را در کتاب خود نقل کرده‌اند. طبق گفته سید، ایشان این حدیث را از برخی کتاب‌های خاصه نقل کرده‌اند ولی به این کتاب‌ها اشاره‌ای نمی کنند. ولی برخی احتمال می‌دهند که این حدیث از منابع اهل سنت در کتاب‌های شیعه وارد شده و سپس سید بن طاووس این حدیث را از آن کتاب‌ها نقل کرده باشد. به هر حال بیشتر محدثین و فقهای شیعه، این روایت را ضعیف و غیرقابل اعتماد دانسته‌اند و حتی برخی آن را به حسب محتوای آن، جعلی شمرده‌اند.

پاسخ به تردید

گروهی از فقیهان معاصر شیعه همچون میرزا جواد تبریزی و آیت‌ا... فاضل لنکرانی، انجام اعمال این شب را به امید مطلوبیت(رجاء) نه تنها جایز، بلکه راجح (بهتر) دانسته‌اند.

تبریزی، صراط النجاة فی اجوبة الاستفتائات، ۱۳۹۱، ج۱، ص۳۴۰

آیت‌ا... مکارم شیرازی از مراجع تقلید شیعه، در واکنش به جعلی‌بودن حدیث لیله‌الرغائب، راه‌هایی برای اثبات مشروعیت انجام اعمال لیله‌الرغائب و سایر دعاها و نمازهای مستحبی که سند معتبری ندارند، ارائه کرده است. به گفته او با توجه به قاعده تسامح در ادله سنن به‌جا آوردن نماز رغائب از باب استحباب یا رجا بلامانع است، اما به گفته برخی پژوهشگران، این قاعده در تنها مورد روایات ضعیف‌الاسناد جاری است، نه احادیثی که حکم به مجعول‌بودن آن‌ها شده است. بنابراین می‌توان گفت فقهایی که حکم به استحباب یا جواز اقامه آن به قصد رجا کرده‌اند- از جمله سید ابن‌طاووس، علامه حلی، علامه مجلسی و مامقانی- روایت را جعلی ندانسته‌اند.

[آیت ا...فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج۲، ص۱۷۲؛ صافی گلپایگانی: معارف دین، ج۳، ص۳۵۸]

ژیان، «بررسی و داوری ادله بی‌اعتباری روایت لیلة‌الرغائب»، ص۱۳۹.

روزه

نماز مخصوص لیله‌الرغائب

اعمال شب لیله‌الرغائب

صلوات بسیار بر فرشتگان

زمان خواندن نماز: میان نماز مغرب و عشا

تعداد رکعت: ۱۲ رکعت

نحوه خواندن: هر دو رکعت به یک سلام و در هر رکعت از آن یک‌مرتبه حمد و سه‌مرتبه «سوره قدر» و دوازده مرتبه «سوره توحید» می‌خوانیم و هنگامی که از نماز فارغ شدیم هفتاد مرتبه می گوییم:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ الْأُمِّیِّ وَ عَلَی آلِهِ [وَ آلِ مُحَمَّدٍ]

خدایا! بر محمد(ص) پیامبر درس ناخوانده و خاندانش درود فرست.

سپس به سجده می‌رویم و هفتاد مرتبه می گوییم:

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلائِکَةِ وَ الرُّوحِ

پاک و منزّه است پروردگار فرشتگان و روح

آنگاه سر از سجده برمی‌داریم و هفتاد مرتبه می گوییم:

رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ تَجاوَزْ عَمّا تَعْلَمُ إِنَّکَ أَنْتَ الْعَلِیُّ الْأَعْظَمُ

پروردگارا! مرا بیامرز و بر من مهرورز و از آنچه از من می‌دانی بگذر، تو خدای برتر و بزرگ‌تری.

دوباره به سجده می‌رویم و هفتاد مرتبه می گوییم:

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلائِکَةِ وَ الرُّوحِ

پاک و منزّه است پروردگار فرشتگان و روح

سپس حاجت و آرزوی خود را طلب کنید تا به خواست و اراده خدا به آن برسید.

ابن طاووس، الإقبال بالأعمال الحسنة، ۱۳۷۶ ش، چ ۳، ص ۱۸۶

ندای لیله‌الرغائب

در روایت وارد شده از ملائکه درخواست شده است که هر حاجت و دعایی دارند به محضر الهی بیان کنند: یا مَلائِکَتی، سَلونی ما شِئتُم؛ ای فرشتگانم هر چه می‌خواهید از من درخواست کنید.

بهتر است چه بخواهیم

برای سلامتی و فرج امام زمان(عج) دعا کنیم بنا به سیره بزرگان دین، بهتر است دعا برای سلامتی و همچنین فرج امام زمان(عج) آغازگر درخواست‌های ما از پروردگار باشد.

هدایت و راه مستقیم را از خدا طلب کنیم دعای دیگری که در سیره ائمه(ع) و همچنین بزرگان دین به آن اشاره شده است، طلب هدایت و قدم گذاشتن در راه راست است. آن‌چنان که ما هر روز در نمازهای یومیه از پروردگار عالمیان می‌خواهیم «اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِیمَ؛ ما را به راه راست هدایت کن.»

آموزش مسیر بندگی و طلب توبه دعای تسلیم و آموزش مسیر بندگی براساس آیات قران دعای پیامبران الهی مانند یوسف(ع) و ابراهیم(ع) و فرزندان ایشان است. چنانچه در آیه ۱۲۸ سوره بقره آمده است: «پروردگارا! ما را تسلیم فرمان خود قرار ده و از دودمان ما، امتی که تسلیم فرمانت باشند، به وجود آور و طرز عبادتمان را به ما نشان ده و توبه ما را بپذیر که تو توبه‌پذیر و مهربانی.»

دنیای نیکو و آخرت خوب را طلب کنیم در مناجات‌های قرآنی علاوه بر آخرت نیک، دنیای خوب هم طلب می‌شود: «پروردگارا! به ما در دنیا (نیکی) عطا کن! و در آخرت نیز (نیکی) مرحمت فرما! و ما را از عذابِ آتش نگاه دار!»

آیه ۲۰۱ سوره بقره

بخشش الهی و پذیرش توبه را درخواست کنیم مناجات دیگری که در قرآن آمده است، اشاره به آمرزش گناهان و طلب مغفرت است. «پروردگارا! ما ایمان آورده‌ایم؛ پس گناهان ما را بیامرز و ما را از عذابِ آتش، نگاه‌دار!»

آیه ۱۶ سوره آل عمران

عاقبت به‌خیری بخواهیم از دعاهای قرآنی این‌چنین استفاده می‌شود که یکی از بهترین دعاها طلب عاقبت به‌خیری است، این دعا در آیات قرآنی این‌چنین بیان شده است: « تو ولیّ و سرپرست من در دنیا و آخرت هستی، مرا مسلمان بمیران؛ و به صالحان ملحق فرما!»

آیه ۱۰۱ سوره یوسف

طرح: جلال حاجی‌زاده/ شهرآرا